

Wstęp

Prace zebrane w niniejszym tomie powstały w latach 2015–2019 w trakcie czteroletniej kadencji Zespołu Języka Medycznego Rady Języka Polskiego przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk. W tym czasie przewodniczącym Zespołu był prof. dr hab. n. med. Marek Kulus. Autorami tekstów składających się na tę książkę są członkowie Zespołu Języka Medycznego, a także współpracownicy i gościnni prelegenci, uczestniczący w posiedzeniach Zespołu oraz w konferencjach „Komunikacja w medycynie”, współorganizowanych przez Zespół cyklicznie od 2016 roku.

Zespół Języka Medycznego RJP PAN powstał w roku 1999. Do 2015 roku funkcję przewodniczącego pełnił prof. dr hab. n. med. Jan Doroszewski. Od początku działalność Zespołu koncentrowała się m.in. wokół zagadnień porozumienia lekarzy z pacjentami. W 2005 roku Zespół współorganizował z Polską Unią Onkologiczną sesję poświęconą komunikacji medycznej podczas IX Zjazdu Polskiego Towarzystwa Onkologicznego. Owocem tej konferencji była bodajże pierwsza w polskiej literaturze naukowej książka poświęcona komunikacji lekarz – pacjent zatytułowana *Komunikacja lekarz – pacjent w diagnostyce i leczeniu nowotworów*¹. Część prac zebranych w tym tomie, jak podają redaktorzy, dotyczy ogólnych zagadnień komunikacji lekarzy i pielęgniarek z pacjentami, a część artykułów odnosi się bezpośrednio do zagadnień komunikacji w onkologii.

Rok później odbyła się kolejna konferencja, współorganizowana przez Zespół Języka Medycznego, pt. „Językowe, psychologiczne i etyczne aspekty komunikacji lekarza z pacjentem”. W przygotowanie tego wydarzenia zaangażowane były także: Towarzystwo Naukowe Warszawskie, Polska Unia Onkologii oraz Polskie Towarzystwo Onkologii Klinicznej. Artykuły na podstawie referatów wygłoszonych podczas tej konferencji zostały wydane w publikacji o tym samym tytule². Tematyka prac dotyczyła problemów lingwistycznych, semiotycznych, etycznych, prawnych, a także komunikacji z perspektywy lekarzy. Efektem prac Zespołu Języka Medycznego

¹ *Komunikacja lekarz – pacjent w diagnostyce i leczeniu nowotworów*, red. J. Doroszewski, A. Markowski, J. Meder, Warszawa 2006.

² *Językowe, psychologiczne i etyczne aspekty komunikacji lekarza z pacjentem*, red. A. Markowski, J. Majkowski, J. Meder, J. Doroszewski, Warszawa 2007.

w okresie przed rokiem 2015 jest również publikacja *Porozumienie z pacjentem. Relacje i komunikacja*³.

Od 2016 roku, a więc za kadencji prof. Marka Kulusa jako przewodniczącego, Zespół Języka Medycznego co roku współorganizuje na Warszawskim Uniwersytecie Medycznym Ogólnopolską Konferencję Naukową „Komunikacja w medycynie”. W organizację pierwszej konferencji z tego cyklu włączyły się: Zakład Etyki Lekarskiej i Medycyny Paliatywnej WUM oraz Polskie Towarzystwo Komunikacji Medycznej. W kolejnych latach grono instytucji wspierających Zespół w organizacji konferencji o komunikacji medycznej powiększało się. Współorganizatorami drugiej i trzeciej konferencji były m.in.: Studium Komunikacji Medycznej WUM, Instytut Języka Polskiego Uniwersytetu Warszawskiego, Pracownia Komunikacji w Medycynie Wydziału Lekarskiego Collegium Medicum w Bydgoszczy UMK.

Działalność Zespołu Języka Medycznego od początku wyznaczały dwa cele: upowszechnianie wiedzy o komunikacji z pacjentem oraz wprowadzenie na polskich uczelniach medycznych obowiązkowego nauczania w zakresie umiejętności komunikacyjnych. Od 2008 roku Zespół był zaangażowany w przygotowanie i realizację zajęć fakultatywnych z komunikacji dla studentów Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. W ciągu ostatnich lat wiele uczelni medycznych w Polsce zdecydowało się – wzorem uczelni zagranicznych, w których kształcenie w zakresie przedmiotów ściśle medycznych jest połączone z rozwijaniem umiejętności komunikacyjnych – na włączenie zajęć z komunikacji do obowiązkowego programu studiów. Na Warszawskim Uniwersytecie Medycznym udało się to osiągnąć w czasie trwania tej kadencji Zespołu Języka Medycznego, której dotyczą zawarte w tym tomie prace. Od roku akademickiego 2018/2019 studenci kierunków: lekarskiego, lekarsko-dentystycznego, pielęgniarstwa, położnictwa, ratownictwa i dietetyki mają obowiązkowe (a nie fakultatywne) zajęcia z komunikacji medycznej.

Komunikacja medyczna jest interdyscyplinarną dziedziną wiedzy i złożonym zestawem umiejętności praktycznych. Ze względu na specyfikę tej tematyki zagadnienia związane z porozumieniem się z pacjentami są w niniejszej książce przedstawione z perspektywy kilku dyscyplin naukowych. Autorzy zebranych w tomie prac omawiają wybrane językowe i prawne aspekty komunikacji medycznej (m.in. sposoby nazywania i opisywania tej dziedziny w dotychczasowych publikacjach, problemy natury prawnej związane z informowaniem pacjenta o ryzyku), praktyczne zagadnienia codziennych rozmów lekarzy z pacjentami (m.in. w obliczu konieczności uzyskania świadomej zgody pacjenta), a także dzielą się uwagami dydaktycznymi dotyczącymi nauczania komunikacji na uczelniach medycznych.

Umiejętność komunikowania się z pacjentem wymaga od personelu medycznego wykorzystania wiedzy i umiejętności z wielu dziedzin – medycyny, socjologii, psy-

³ *Porozumienie z pacjentem. Relacje i komunikacja*, red. J. Doroszewski, M. Kulus, A. Markowski, Warszawa 2014.

chologii, prawa, etyki, językoznawstwa. W każdym zdaniu (a nawet słowie) wypowiedzianym przez lekarza, w każdej jego reakcji na to, co i jak mówi pacjent (także w zachowaniu, mimice, spojrzeniu i postawie ciała), przejawia się kompetencja komunikacyjna, która stanowi przedmiot refleksji coraz szerszego grona polskich akademików. Warto, aby tak postrzegane pole działania, wspierane przez przedstawicieli różnych dyscyplin i środowisk, rozwijało się i coraz mocniej zakorzeniło w programach kształcenia na kierunkach medycznych.

W imieniu Zespołu Języka Medycznego chcielibyśmy podziękować prof. dr. hab. Andrzejowi Markowskiemu, przewodniczącemu Rady Języka Polskiego w latach 2000–2019, za przychylność i otwartość na inicjatywy podejmowane przez Zespół. Dziękujemy również pracownikom sekretariatu Rady Języka Polskiego w kadencji 2015–2018: pani Gabrieli Świerczewskiej, pani Dagmarze Banasiak i panu Mateuszowi Adamczykowi, za pomoc i wsparcie w działaniach realizowanych przez Zespół.

*Marek Kulus
Antonina Doroszevska
Marta Chojnacka-Kuraś*